II.

„Výsledky studií o současných a očekávaných trendech vodní bilance v povodí řeky Dyje a možnosti řešení společně s návrhem dalšího postupu a možné spolupráce s Rakouskem v záležitosti propojení Dunaj – Dyje“

Popis aktuální situace

Na základě usnesení vlády ČR č. 589 ze dne 28. srpna 2024, bodů II/1 a II/2a zadalo Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo zemědělství zpracování analýz v souladu se schváleným materiálem „*Současné a očekávané trendy vodní bilance v povodí řeky Dyje a možnosti řešení*“. Zpravovatelé jednotlivých studií jsou:

Výzkumný ústav vodohospodářský, T.G.M. v.v.i.

- „Studie vlivu odebíraného množství vody na bilanci vody v Dunaji“
- „Biologický průzkum nepůvodních a invazních druhů v povodí Dunaje a Dyje“
- „Posouzení možného ovlivnění kvality vody v Dyji vodou odebíranou z Dunaje“

Water Advisory Services, s.r.o.

- „Posouzení souladu záměru propojení Dunaje s Dyjí s mezinárodně-právními závazky“
- „Posouzení souladu záměru se závazky vyplývajícími z klíčových právních předpisů na ochranu životního prostředí (např. zejména z hlediska rámcové směrnice o vodách, směrnice o stanovištích a o ptácích)“

Povodí Moravy, s.p.

- „Vodní bilance v povodí řeky Dyje“

Jednotlivé studie jsou přílohami tohoto materiálu.

Problematika dotčenosti vodních zdrojů a odolnosti infrastruktury byla v minulosti mimo jiné řešena v rámci řady významných přeshraničních projektů s Rakouskem, jejichž výstupy zpracované studie taktéž zohledňují. Studie jsou zpracovány v kontextu současných a budoucích klimatických podmínek a vychází ze stávajících dostupných českých i poskytnutých rakouských dat.

S ohledem na složitost problematiky, množství dat, výstupů projektů, projekcí variant scénářů klimatické změny a výhledových požadavků, je velmi problematické shrnout závěry studií do obecného závěru. Zásadní výstupy z jednotlivých studií zahrnujících oblast klimatologie, hydrologie, biologie a legislativy jsou součástí toho materiálu.

<u>Zásadní závěry vycházející z jednotlivých výše uvedených studií jsou následující</u>:

z hlediska klimatologie (dle Studie vlivu odebíraného množství vody na bilanci vody v Dunaji“):

- Za současného klimatu je zabezpečenost minimálního zůstatkového průtoku (MZP) v posuzovaném profilu plánovaného odběru vody z Dunaje v profilu Altenwörth vysoká, často přesahující 90 %. V projekcích pro období 2021–2050, 2036–2065 a 2071–2100, založených na klimatických modelech, se však ukazuje konzistentní trend změny sezónního režimu odtoku – zimní průtoky se zvyšují, zatímco v letních měsících

dochází k výraznému poklesu. V delších časových horizontech klesá zabezpečenost MZP místy až pod 70 %, což naznačuje rostoucí riziko omezení dostupnosti vody pro odběry při současném nastavení hodnot MZP. Proto k účelnému hospodaření s vodními zdroji lze doporučit nová vodohospodářská řešení vodních děl, přehodnocení jednotlivých účelů a jejich zabezpečenosti (to bude vyžadovat mnohá adaptační opatření – revizi odběrů, nové retenční kapacity, řízenou akumulaci vody v zimě a integrované plánování se silnějším důrazem na udržitelnost a ekologické funkce vodních toků, včetně možné úpravy minimálních zůstatkových průtoků).

Z hlediska biologie a problematiky nepůvodních a invazních druhů (dle Biologického průzkumu nepůvodních a invazních druhů v povodí Dunaje a Dyje):

- Při průzkumu datových zdrojů a dalších dostupných informací o invazních druzích v povodí Dunaje v širším okolí předpokládaného odběru vody do převodu v oblasti Altenwörth bylo zjištěno, že se zde vyskytují tři druhy nepůvodních raků, kteří jsou navíc schopni přenášet račí mor a ohrozit původní populace středoevropských raků. Jedná se o agresivního a rychle se šířícího raka signálního, dále raka pruhovaného a raka mramorovaného. Tyto druhy invazních raků tak představují největší riziko ohrožení původních vodních ekosystémů řeky Dyje včetně výskytu raka říčního a dalších vodních živočichů a rostlin v povodí.

- Ekologický stav vodních útvarů horního úseku Dyje nad vzdutím vodní nádrže Vranov se pohybuje převážně v kategorii „poškozený“. Na tento výsledek má patrně největší vliv přítomnost mnoha migračních bariér (jezů), které neumožňují delší migrace reofilních druhů ryb, což se následně odráží i v jejich nízkém zastoupení v plůdkovém společenstvu. Nicméně lze předpokládat, že po případném napojení kanálu Dunaj-Dyje by došlo k migraci nepůvodních/invazních druhů ryb a negativní stav rybích společenstev by se mohl dále zhoršovat. Zejména možné zavlečení hlaváče černoústého by mohlo nepříznivě ovlivnit celé složení společenstva a zapříčinit vymizení nebo i vymření některého zvláště chráněného druhu v povodí Dyje. Hlaváč černoústý je druhem, který je znám svým rychlým šířením, nárůstem početnosti, přizpůsobivostí a agresivitou vůči původním druhům ryb a zároveň má nepříznivý vliv na potravní sítě.

Z hlediska možného dopadu na kvality vod (Posouzení možného ovlivnění kvality vody v Dyji vodou odebíranou z Dunaje)

- Pokud by byl realizován odběr vody z Dunaje, nepředstavoval by dle závěrů dílčí studie stav všeobecných fyzikálně-chemických složek žádné riziko pro povodí Dyje nad vodní nádrží Vranov. Zde je však nutné zmínit, že nebylo posuzováno možné ovlivnění kvality vody během vlastního uvažovaného převodu na rakouské straně, kde by mohlo docházet k negativnímu ovlivnění kvality vody z plošných a bodových zdrojů, a to v důsledku napojení některých menších povodí a zdrojů znečištění na kanál převodu. Tato situace by musela být dále prověřena poté, kdy by bylo známo technické řešení převodu vody z Dunaje, které je předmětem projektu rakouské strany.

- Z pohledu specifických znečišťujících látek, jejichž seznamy se na české i rakouské straně liší, nebyly identifikovány v povodí Dunaje žádné znečišťující látky, které by mohly negativně ohrozit stav vodních útvarů v povodí Dyje.

- Z pohledu hodnocení rizik nepředstavuje uvažovaný převod vody z Dunaje významnější problém pro kvalitu vody a stav vodních útvarů v povodí Dyje. Za

předpokladu, že se kvalita vody vedením v zavlažovacích kanálech na rakouské straně výrazně nezhorší, nebude představovat riziko pro zhoršení stavu v povodí Dyje.

Z hlediska posouzení plnění mezinárodních závazků (dle Posouzení souladu záměru propojení Dunaje s Dyjí s mezinárodně-právními závazky a Posouzení souladu záměru se závazky vyplývajícími z klíčových právních předpisů na ochranu životního prostředí (např. zejména z hlediska Rámcové směrnice o vodách, směrnice o stanovištích a o ptácích).

Analýza legislativních rámců (především národní legislativa, legislativa EU v podobě NATURA 2000 vázané na směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a směrnici 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků a směrnici 2000/60/ES, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky (Rámcová směrnice o vodách), žádné a priori nepřekonatelné právní překážky k realizaci dotace vody v řece Dyji z povodí řeky Dunaje neodhalila.

Naturový screening

- Přepokládá se, že hodnocený záměr „**Propojení Dunaj – Dyje**“ **nebude** mít v předložené podobě **významný negativní vliv** na předměty ochrany ani celistvost evropsky významných lokalit a ptačích oblastí na území ČR.
- Předpokládá se, že záměr může mít **mírný negativní vliv** na celistvost a **mírný negativní až nulový vliv** na předměty ochrany EVL CZ0624095 Údolí Dyje: 3270 bahnité břehy řek s vegetací svazů *Chenopodion rubri* p.p. a *Bidention* p.p., 1134 hořavka duhová (*Rhodeus amarus*), 1124 hrouzek Vladykovův (*Romanogobio vladykovi*), 1073 roháč obecný (*Lucanus cervus*) a **mírný negativní vliv** na předměty ochrany EVL CZ0624095 Údolí Dyje: 9170 dubohabřiny asociace *Galio-Carpinetum*, 9180 lesy svazu *Tilio-Acerion* na svazích, sutích a v roklích.
- Předpokládá se, že záměr může mít **nulový vliv** na celistvost a pouze **mírný negativní až nulový vliv** na předměty ochrany EVL CZ0624096 Podyjí: 3260 nížinné až horské vodní toky s vegetací svazů *Ranunculion fluitantis* a *Callitricho-Batrachion*, 1167 čolek dravý (*Triturus carnifex*) a 1163 vranka obecná (*Cottus gobio*).
- Předpokládá se, že záměr může mít **nulový vliv** na celistvost, pouze **mírný negativní až nulový vliv** na předměty ochrany EVL CZ0624001 Meandry Dyje: 3260 nížinné až horské vodní toky s vegetací svazů *Ranunculion fluitantis* a *Callitricho-Batrachion* a 1037 klínatka rohatá (*Ophiogomphus cecilia*) a **nulový až mírně pozitivní vliv** na předměty ochrany EVL CZ0624001 Meandry Dyje: 6430 vlhkomilná vysokobylinná lemová společenstva nížin a horského až alpínského stupně.
- Předpokládá se, že záměr může mít **nulový vliv** na celistvost a předměty ochrany PO CZ0621032 Podyjí.

Ovlivnění podle čl. 4 Rámcové směrnice o vodách

- V této fázi přípravy záměru „Propojení Dunaj – Dyje“ je možné posoudit jeho vliv pouze v omezené míře s ohledem na dostupné informace o záměru. Obecně se neočekává významné zhoršení stavu potenciálně dotčených vodních útvarů povrchových vod Dyje od státní hranice po vzdutí nádrže Vranov, včetně toku Křesický potok (DYJ_0100) a Nádrž Vranov na toku Dyje (DYJ_0155_J). Řádné posouzení vlivu záměru na stav těchto útvarů z pohledu ostatních složek a ukazatelů bude možné provést až v případných dalších fázích přípravy záměru. Rovněž nebylo možno s ohledem na velmi omezené vymezení záměru posoudit možné vlivy výstavby záměru a to, zda výstavba a provoz záměru nebude

v budoucnu překážkou k dosažení dobrého ekologického a chemického stavu předmětných útvarů povrchových vod.

- Lze očekávat, že záměrem pravděpodobně nedojde ke zhoršení dobrého kvantitativního a chemického stavu útvaru základní vrstvy podzemních vod Krystalinikum v povodí Dyje – západní část (ID 65401).
- Vzhledem k tomu, že záměr vzhledem ke své povaze bude pravděpodobně zahrnovat novou úpravu fyzikálních poměrů v útvaru povrchové vody nebo změnu hladin podzemní vody vedoucí k nesplnění environmentálních cílů či zhoršení stavu útvarů povrchových či podzemních vod a zároveň se nejedná o případ zhoršení z velmi dobrého na dobrý stav útvaru povrchové vody důsledkem nových trvale udržitelných rozvojových činností člověka, bude třeba v dalších fázích přípravy záměru posoudit nutnost uplatňování výjimek dle čl. 4 odst. 7 Rámcové směrnice o vodní politice.
- Na nutnost řešení problematiky výjimek upozornila i Evropská komise v hodnocení implementace Rámcové směrnice o vodách dle čl. 18 v rámci tzv. 7. Implementační zprávy (vydána v únoru 2025) a v národních částech pro ČR i Rakousko.

Mezinárodní posuzování záměru:

- Záměr bude s vysokou mírou pravděpodobnosti podléhat plnému procesu EIA, proces mezistátního posuzování lze v optimální variantě, která předpokládá jednak dohodu obou států původu a dále nezapojení se žádného potenciálně dotčeného dalšího státu, nahradit koordinovaným provedením dvou samostatných procesů EIA v gesci a na území České republiky a Rakouska. Předem však nelze definitivně vyloučit nutnost provedení těchto procesů EIA v mezistátní podobě, která může být odůvodněna zejm. požadavky dotčené veřejnosti a místních samospráv na obou stranách státních hranic. Z povahy věci – rozsahu mezinárodní oblasti povodí Dunaje – však nelze vyloučit ani žádost o zapojení ze státu, který s Českou republikou společnou státní hranici nemá. S ohledem na znění směrnice EIA, Espoo úmluvy a zákona EIA by, v souladu s dosavadní praxí, patrně mělo být žádosti takového státu o zapojení do mezistátního posuzování vyhověno.

Posouzení z hlediska hydrologie (dle Vodní bilance v povodí řeky Dyje)

- Celé povodí Dyje disponuje stávajícím robustním systémem soustavy nádrží Dyjsko – svratecké soustavy, které byla vybudována s vodohospodářskou infrastrukturou dimenzovanou dle historických požadavků (historicky dimenzováno na výhledové spotřeby vody až 300 l/osobu/den, v současné době se pohybují spotřeby pod 100 /osobu/den a nelze očekávat násobný nárůst). Dopady klimatické změny jsou tedy do značné míry kompenzovány poklesem spotřeby vody.
- Je nezbytné klást důraz na dokončení staveb a projektů, které si kladou za cíl zlepšit hospodaření s vodou, zvýšit míru akumulace či pozitivně navýšit vodní bilanci. Jedná se zejména o dokončení vzdouvacího objektu Pohansko na Dyji k umělému povodňování lužního lesa (úspora vody při umělém povodňování, kterou bude možno akumulovat v soustavě nádrží Nové Mlýny a využít v suchém období). Dalším předpokladem je obnova zásobního prostoru VD Nové Mlýny, kterou bude získáno dalších 8,7 mil m^3 vody pro hospodaření s vodou, a to v rámci stávající stavby zkolaudované pro tento účel stavby.

- Vedle prezentovaných a připravovaných staveb k propojování vodohospodářských soustav, zvýšení míry akumulace vody a hospodaření s vodou v povodí Dyje existuje v případě nedostatku pitné vody i možnost změny využití nádrží s jiným účelem na nádrže vodárenské, kde by bylo nezbytné omezit další užívání nádrží a zajistit ochranu kvality povrchové vody.

Závěr – doporučení

Z přehledu výstupů jednotlivých studií z oblastí klimatologie, hydrologie, biologie vyplývá, že v následujících dekádách bude možno zajistit pro výhledové odběry a se zohledněním dopadů změny klimatu dodávky vody s požadovanou zabezpečeností bez nutnosti převody vody z Dunaje a že případný odběr by mohl přestavovat možnost ohrožení z hlediska rizika zavlečení nepůvodních druhů.

Ohledně rizika nesplnění environmentálních cílů či zhoršení stavu útvarů povrchových či podzemních vod lze z hlediska Rámcové směrnice o vodách záměr v této fázi posoudit jen v omezené míře. Řádné posouzení vlivu záměru na stav dotčených útvarů povrchových a podzemních vod bude možné provést až v případných dalších fázích přípravy záměru, event. bude třeba i posouzení nutnosti uplatňování výjimek dle čl. 4 odst. 7 Rámcové směrnice o vodách.

Přílohy materiálu:

1) Studie vlivu odebíraného množství vody na bilanci vody v Dunaji
2) Biologický průzkum nepůvodních a invazních druhů v povodí Dunaje a Dyje
3) Posouzení možného ovlivnění kvality vody v Dyji vodou odebíranou z Dunaje
4) Posouzení souladu záměru propojení Dunaje s Dyjí s mezinárodně-právními závazky
5) Posouzení souladu záměru se závazky vyplývajícími z klíčových právních předpisů na ochranu životního prostředí (např. zejména z hlediska rámcové směrnice o vodách, směrnice o stanovištích a o ptácích)
6) Vodní bilance v povodí řeky Dyje